

KAYIP SESLERİN İZİNDE

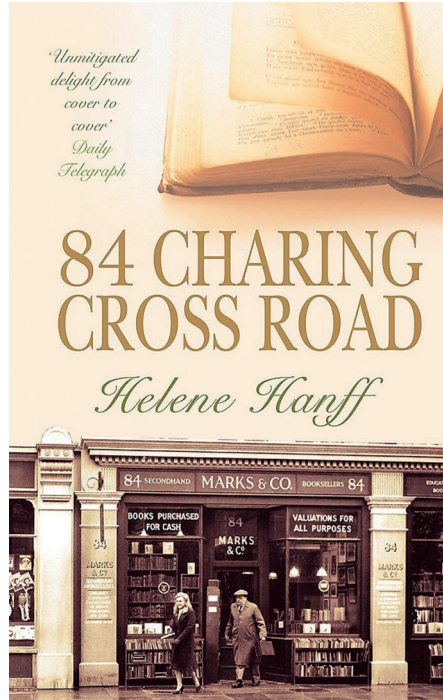
Emre Aracı

84 Charing Cross Road'un Kitap ve Müzik Dolu Dünyası

Amerikalı yazar Helene Hanff'in (1916-1997) adını 84 Charing Cross Road kitabını okuyuncaya kadar hiç duymamıştım. Türkçeye hiçbir eseri tercüme edilmemiş bir yazar Hanff, ama 84 Charing Cross Road'u okuyup, Anne Bankroft ve Anthony Hopkins'in başrolde oynadığı 1987 yapımı film adaptasyonunu izleyince bir daha o adı unutmamın hiç de mümkün olmayacağını çok iyi biliyorum.

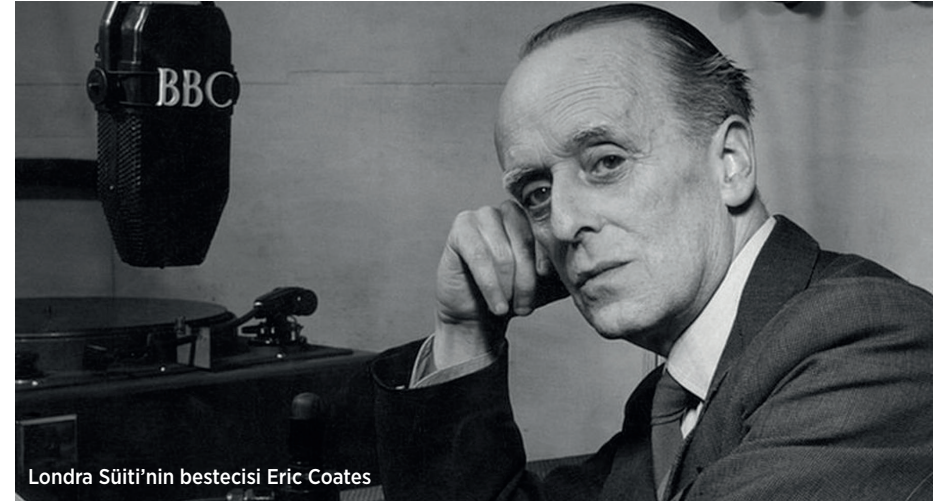
Amerikalı yazar Helene Hanff'in (1916-1997) adını 84 Charing Cross Road kitabını okuyuncaya kadar hiç duymamıştım. Türkçeye hiçbir eseri tercüme edilmemiş bir yazar Hanff, ama 84 Charing Cross Road'u okuyup, Anne Bankroft ve Anthony Hopkins'in başrolde oynadığı 1987 yapımı film adaptasyonunu izleyince bir daha o adı unutmamın hiç de mümkün olmayacağını çok iyi biliyorum.

1949'da başlayarak 20 yıl boyunca New York'tan Londra'daki bir sahafa yazılan Atlantik arası gidip gelen karşılıklı mektupların bir araya getirilmesinden oluşan 84 Charing Cross Road ikinci el antika kitapları ve geçmiş zamanın dokusunu korumuş eski kitapçıları, içinden edebiyat ve müzik geçen roman ve şiirleri, kısacası geçmiş zamanı sevenler için mutlaka adım atılması gereken saklı bir dünya. İçi dışı bir, tipik bir Amerikalı olan Hanff'in 84 Charing Cross Road adresindeki Marks & Co. Kitabevi'nin çekingen İngiliz müdürü Frank Doel ile olan gerçek yazışmaları II. Dünya Savaşı sonrası Londra'da gıdaların hâlâ karneyle satılmaya devam ettiği bir ortamda açılır. Hanff Londra'yı pek çok defalar ziyaret etmek istemesine rağmen bu arzusunu Doel ile karşılıklı yazışmaları esnasında bir türlü gerçekleştirmez; ta ki mektuplar kitaplaşır yayımlanmaya kadar. O zamana kadar Londra'yı Doel'in kendisine postaladığı Samuel Pepys'in günlükleri, Jane Austen'in kitapları, Virginia Woolf'un romanlarından ve İngiliz besteci Eric Coates'un *Londra Süiti*'nden tanır sadece.

Helene Hanff'in '84 Charing Cross Road' kitabı

Hafif müzik bestecisi olan Eric Coates (1886-1957) aslen viyolacı olarak yetişmiş, Sir Thomas Beecham ve Sir Henry Wood gibi şefler altında orkestralarda çalmış ve 1932'de bestelediği *Londra Süiti* ile adını duyurmuştu. 'Covent Garden', 'Westminster' ve 'Knightsbridge' adını taşıyan bu üç bölümlü süit tam

Londra Süiti'nin bestecisi Eric Coates

anlamıyla program müziği olmasa da o devir Londra'sının seslerini gerçekten de içinde barındırır. Londra'nın o zamanlar çiçek, meyve ve sebze hâli olan Covent Garden pazarının hareketli ve canlı atmosferi neşeli bir tarantella dansıyla betimlenmiştir. *Meditasyon* başlığını taşıyan ikinci bölüm Music Web International sitesinde yazan John France'a göre bir nokturm'dür. Besteci sanki Westminster Parlamento Binası ve Westminster Abbey'i yavaş yavaş aydınlatan bir kış güneşinin doğuşunu izliyor gibidir. Hiçbir insan yoktur o sessiz ve yalın manzara içerisinde. Coates, Big Ben'in çan vuruşlarını orkestrada kornolara verir. Son bölümse ünlü *Knightsbridge* Marşı'dır. Efsaneye göre Coates bu melodiyi Londra sokaklarında yürürken ilk olarak kulağında duymuştur. "Harrods'un, kırmızı otobüslerin, Londra taksilerinin ve bence Noel ışıklarının ve yağmurdan sonra parıldayan kaldırımların zihinsel görüntüleri şuurunuzda olmadan bu müziği duyamazsınız" diye anlatır John France bu bölümü. Helene Hanff, 14 East 95th Street'teki dairesinden Londra'daki arkadaşı Maxine Stuart'a yolladığı 15 Eylül 1951 tarihli mektubunda ona "Bana Londra hakkında yaz - metro, Inns of Court, Mayfair, Globe Tiyatrosu'nun bulunduğu köşe, herhangi bir şey, telaşlı değilim. Bana Knightsbridge hakkında yaz, Eric Coates'un *Londra Süiti*'nde

84 Charing Cross Road filminin afişi

kulağa yemyeşil ve zarif geliyor. Veya *London Again Süiti*'nde" diye yazar.

1936'da bestelediği *London Again* adlı süitinde ise Coates şehrin yine ünlü semt ve caddelerine geri döner. Bu üç bölümlü süitte bu defa Oxford Street'i, Langham Place ve Mayfair'i anlatır. Oxford Street'in yoğun trafiği ve aceleci insan seli bir ırmak gibi akar

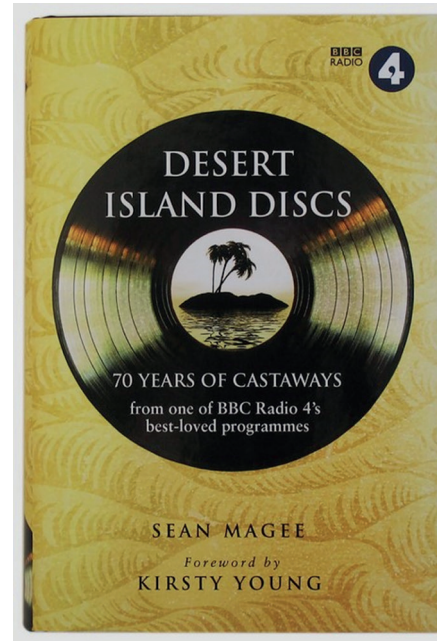

süit'in marş formundaki birinci bölümünde. Oxford Street'in hemen kuzeyindeki Langham Place'in ikinci bölüme konu olarak seçilmiş olması ise BBC Radyosu'nun burada bulunan All Souls Kilisesi'nin hemen arkasındaki art deco binasından 1932'den beri radyo yayınları yapmasıdır. Zira Coates'un kariyeri Londra Süiti'nden *Knightsbridge* Marşı'nın BBC Radyosu'nda 1933'ten 1960'a kadar yayını devam eden *In Town Tonight* adlı sohbet programının jenerik müziği olunca bir anda parlayıvermiştir. Bir hafta içerisinde gelen 20 bin mektupta dinleyiciler o marşın bestecisinin adını sorarlar. Bir elegie olan *Langham Place* bölümünün melodik motifinde de Coates İngiliz yayın kurumuna atıfta bulunmuştur ki ana tema *Si bemol, Si bemol, Do* notalarından meydana gelir. Süit'in son bölümünde ise Mayfair semti coşkulu bir vals ile anlatılır. Coates'un BBC ile olan bağı *Desert Island Discs* adlı ünlü radyo programının jenerik müziğinde de günümüze kadar sürecektir. Her hafta programa davet edilen konuklara Robinson Crusoe gibi ıssız bir adaya düşseler yanlarında hangi sekiz müzik parçasının olmasını istedikleri sorulur. Bu eserlerden pasajlar çalınırken davet edilen kişinin hayati ve müzik

seçimine dair sorulan sorular da programın akışını oluşturur. Programın sonunda en çok değer verdikleri parçayı seçmeleri, favori bir kitap adı söylemeleri, cansız olması gereken ve adadan kaçmaya veya dışarıdan iletişime izin vermeyen bir lüksü seçmeleri istenir. 29 Ocak 1942'den beri değişmeyen, sonradan martı seslerinin eklendiği, Coates'un jenerik müziğiyle her hafta radyo dalgalarında dinleyicilerle buluşan program 2019'da tüm zamanların en iyi radyo programı olarak seçilmiştir.

Helene Hanff da *Desert Island Discs*'e konuk olanlar arasındaydı. 19 Aralık 1981'de yayınlanan bölümde onun kazazede olarak düştüğü ıssız ada için seçtikleri Leopold Stokowski (1882-1977) idaresinde Philadelphia Orkestrası'nın ünlü şefinin Bach'ın *Re Minör Toccata ve Füg* aranjmanı ile açılıyordu. Ne de olsa Hanff klasik müziği Philadelphia'da Stokowski'nin o hiç kaçırmadığı gençlik konserlerine giderek sevmişti. Onun dinleyicilerini kütüphaneye yollayarak bir sonraki konserde seslendirileceği eserlerin kayıtlarını dinlemelerini tavsiye edişini hiç unutamamıştı. Üstelik Maestro'yu bizzat da tanımıştı. Ancak Stokowski seneler sonra idaresiyle anlaşamadığı Philadelphia Orkestrası'ndan 1940'ta ayrıldığı zaman Hanff büyük hayal kırıklığına uğrayacak ve 21 Mayıs 1983 tarihli *The Times* gazetesinde yayımlanan bir yazısında o gün duyduğu üzüntüyü dile getirecekti. Stokowski'nin gençlere klasik müziği sevdirmesindeki yeri gerçekten unutulmazdı ve Hanff belli ki bu yüzden *Desert Island Discs*'teki programa onun idare ettiği Bach aranjmanını seçerek başlamak için etmişti. Londra'nın Marylebone semtinde dünyaya gelen Stokowski Polonya'dan göç etmiş bir aileye mensuptu. Dolayısıyla Hanff için Stokowski de Londra'yla organik bir bağıydı. Hatta Maestro 1905'te New York'a taşınmadan önce 1902-1905 yılları arasında Piccadilly'deki St James's Kilisesi'nin orgcusu ve koro şefi olarak görev yapmıştı. Christopher Wren'in inşa ettiği Londra'nın kalbindeki bu tarihi kiliseye her girişimde Stokowski'yi muhakkak anarım. Halka açık öğle konserle-

Sean Magee'nin *Desert Island Discs* programı hakkındaki kitabı

Leopold Stokowski

riyle bilhassa ünlü olan bu kilisede 1999 yılının Kasım ayında Cihat Aşkın'ın solistliğinde idare ettiğim *Boğaziçi Mehtapları* keman konçertomun Londra prömiyeri de benim için unutulmaz hatıralar arasındadır.

Hanff'in *Desert Island Discs*'te seçtiği

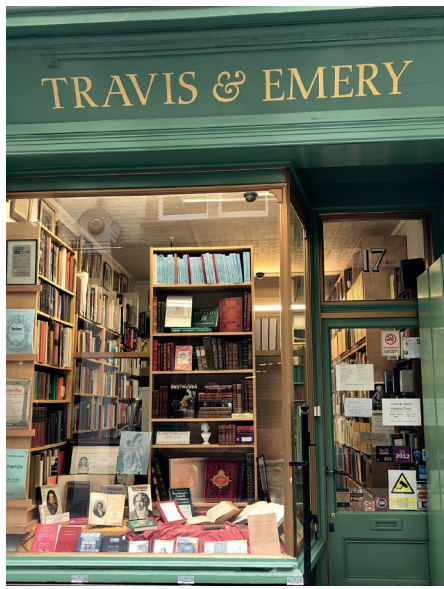

eserler arasında Handel'in *Mesih* Oratoryosu'ndan "*Comfort ye my people*" ve Bach'ın *St Matthew Passion*'undan "*Wir setzen uns mit Tränen nieder*" de vardı. Nitekim Frank Doel'e New York'tan yolladığı 2 Kasım 1951 tarihli mektubunda ellerinde bu iki eserin notalarının olup olmadığını soruyordu. Hatta Sir Winston Churchill bir hafta öncesinde seçimi kazanarak Birleşik Krallık'ta tekrar başbakan olmuştu ve Hanff Londra'daki karneyle gıda ve erzak satışlarının artık sona ereceği umudunu dile getiriyordu. O günün günceli Handel'in 200 sene öncesinde 1741'de sadece 24 günde kaleme aldığı *Mesih* Oratoryosu ile böyle bir araya geliyordu Hanff'in mektuplarında. Belki de farklı katmanlarda ortaya çıkan arkeolojik bulgular gibi böylesine değişik asırlardan müzik ve edebi eserlerle dolu olduğu için Hanff'in mektupları okuru bir anda o yılların Londra'sına geri götürüyor. Geçenlerde onun 1979-1985 arası BBC radyosunda altı yıl boyunca her ay New York'taki hayatına dair beşer dakikalık kesitleri okuduğu mektup havasın-

daki notlarından oluşan *Letter from New York* (1992) kitabını anrakta aralarında okurken bir yandan da BBC Radyo 3'te Metropolitan Operası'ndan canlı matine olarak yayınlanan Puccini'nin *Tosca* operasını evimde dinliyorum. Tam da o sırada, içinde İngiltere'de bir malikânede yaşayan bir ahabına 305 East 72nd Street'teki dairesinden yazdığı orijinal bir kartpostalın öylece kaldığı, kütüphanedeki imzalı ve ithaflı kitabının 36. sayfasında Hanff, Central Park'ta piknik yapmanın keyfini anlatırken, Metropolitan'daki bir Puccini temsilinden de bahsetmiyor muydu! 1979 Ağustos'u o iki kıta arasında gidip gelen radyo dalgalarında Hanff'ın konuşmasında atıfta bulunduğu Metropolitan Operası'ndan yükselip bana canlı olarak ulaşan Puccini'nin müziğiyle 2021'de yine yeniden hayat bulmuş oluyor gibiydi.

Her ne kadar sayıları azalmış da olsa Charing Cross Road günümüz Londra'sında ikinci el kitapçıların hâlâ merkezi sayılır. Trafalgar Meydanı'ndan Oxford Street'e doğru uzanan bu cadde üzerinde Marks & Co. Kitabevi havasında kitapçıları görmek hâlâ mümkündür. Ancak ne yazık ki Hanff 1971 yazında en nihayetinde Londra'ya geldiğinde ve bu ziyaretinin anılarını *The Duchess of Bloomsbury Street* (1973) kitabında topladığı zaman Marks & Co. Kitabevi çoktan tarih olmuştu. Bugün ünlü bir Amerikan hamburger zincirini barındıran 84 Charing Cross Road'un duvarında Marks & Co. Kitabevi'nden geriye kalan sadece bir anı plakettir. 1997'deki vefatından sonra, girişinde benzer bir plaketin bulunduğu, Hanff'ın New York'ta oturduğu 305 East 72nd Street'teki apartmana da Charing Cross House adı verilmiştir. Eser-

17 Cecil Court'taki Travis & Emery Kitabevi

lerinden hak ettiği telifi hiçbir zaman alamayan Hanff bu binanın sekizinci katındaki küçük dairesinde geçmiş anılarını yazılarına dökerek yaratmaya hep devam etmiştir.

Marks & Co. Kitabevi tarihe kavuşmuş da olsa orasının ruhu benim için Charing Cross Road üzerindeki Cecil Court'ta bulunan 17 numaradaki Travis & Emery Kitabevi'nde hâlâ yaşamaya devam eder. Burası ikinci el nota veya müzik kitabı arayanların, eğer ola ki bir gün Londra'dan yolları geçerse, mutlaka ziyaret etmeleri gereken, Hanff'ın kitapçısını aratmayacak türde, eski ve tarihi bir kitabevidir. Kapı açıldığında dahi tepesine takılı eski bir çingırağın müşterinin içeri girdiğini haber verdiği bu dükkânın 35 senedir müdavimi olarak orada geçirilen dakikaların kıymetini unutmak mümkün değildir. Belki de bir gün o hisler *17 Cecil Court* adlı bir kitaba dönüşmelidir. Ama önce siz *84 Charing Cross Road*'u okuyun ya da filmi mutlaka izleyin... 📖

*Emre Aracı'nın Andante'deki
geçmiş yazılarının tamamına
www.emrearaci.weebly.com
adresinden ulaşabilirsiniz.*